

Vlaams Centrum Schuldenlast

Standpunt inzake de geplande uitbreiding van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren tot een ruimere "schuldencentrale" (maart 2015)

1. Achtergrond

De Centrale voor kredieten aan particulieren (CKP) is een instrument in de strijd tegen de overmatige schuldenlast. Ze registreert alle consumentenkredieten en hypothecaire kredieten die door natuurlijke personen voor privé-doeleinden worden afgesloten, alsook de eventuele wanbetalingen m.b.t. deze kredieten. Kredietgevers zijn verplicht deze databank te raadplegen voordat ze een krediet toekennen.

Vanuit diverse hoeken wordt gepleit voor de uitbreiding van deze Centrale voor Kredieten aan Particulieren naar een ruimere "schuldencentrale", waarin ook andere schulden (achterstallige energiefacturen, huurschulden, telefonieschulden,...) opgenomen worden. De omvorming van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren tot een ruimere "schuldencentrale" zou een goede manier zijn om een totaalzicht te krijgen op de schuldenlast van de kredietaanvrager, en aldus het ontstaan van situaties van schuldenoverlast helpen vermijden.

Deze uitbreiding van de CKP naar een ruimere schuldencentrale is ook opgenomen in het federaal regeerakkoord en in volgende beleidsdocumenten:

- Beleidsverklaring d.d. 13/11/2014 van de minister van Economie en Consumentenzaken Kris Peeters:

"De Centrale voor Kredieten aan Particulieren breiden we conform het regeerakkoord uit met andere achterstallige schulden, zodat een beter beeld ontstaat van de werkelijke financiële situatie van de kredietaanvrager en zodanig dat deze uiteindelijk beter beschermd kan worden. Hier zijn vooral periodieke schulden van de consument voor bv. telecommunicatie en energie in het geding. We overleggen een regeling die toelaat deze gegevens op een gestructureerde en coherente wijze te verzamelen met respect voor de privacy."

- Algemene Beleidsnota d.d. 14/11/2014 van de minister van Economie en Consumentenzaken Kris Peeters:

"Het komt er op aan een meer proactief flankerend beleid te voeren om de problematiek van de overmatige schuldenlast weg te werken. Daarom zal de gegevens bank van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren (CKP) verder uitgebreid worden door de toevoeging van meer soorten onbetaalde kredieten (energie, telecom, personenbelasting, ...) in op te nemen, ter bescherming van de ondernemer, maar vooral van de consument tegen overmatige schuldenlast. Tegelijk zullen schuldenvrije consumenten sneller uit de CKP verwijderd worden."

Om zwakke huurders te beschermen tegen een overmatige schuldenlast zal de regering het mogelijk maken dat huurachterstallen die geobjectiveerd zijn na een definitieve veroordeling voor de Vrederechter, vermeld worden in het bestand van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren."

2. Standpunt van het Vlaams Centrum Schuldenlast inzake deze geplande uitbreiding van de CKP tot een ruimere schuldencentrale

Het Vlaams Centrum Schuldenlast (afgekort: VCS) is geen voorstander van de uitbreiding van de CKP tot een ruimere schuldencentrale, omwille van volgende redenen:

- De praktische realiseerbaarheid is niet evident (*zie punt 3.1. hieronder voor toelichting hierbij*).
- Het risico op oneigenlijk gebruik is in het verleden reeds gebleken (*zie punt 3.2. hieronder voor toelichting hierbij*).
- De oprichting van een nieuwe schuldencentrale is overbodig want er bestaat reeds een schuldencentrale: het Centraal Bestand der Beslagberichten (*zie punt 3.3. hieronder voor toelichting hierbij*).
- Er zijn geen goede voorbeelden uit het buitenland voorhanden (*zie punt 3.4. hieronder voor toelichting hierbij*).
- Een degelijk en gepersonaliseerd solvabiliteitsonderzoek geeft een veel accurater en meer up-to-date beeld van de solvabiliteit van de consument (*zie punt 3.5. hieronder voor toelichting hierbij*).
- De Privacycommissie benadrukt het belang van proportionaliteit en subsidiariteit (*zie punt 3.6. hieronder voor toelichting hierbij*).

Onder punt 3 hieronder, is meer toelichting bij deze argumenten te lezen.

Het VCS heeft dit standpunt ingenomen na bespreking binnen de VCS-werkgroep beleidsaanbevelingen die als volgt is samengesteld:

- Tina Claes (OCMW Vorselaar, voorzitter van de werkgroep)
- Bertel De Groote: hoofddocent Faculteit Economie en Bedrijfskunde Universiteit Gent
- Stef Biesemans: vertegenwoordiger van de Belgische Vereniging van Incasso-Ondernemingen (BVI)
- Bert D'hondt: vertegenwoordiger van Welzijnszorg
- Hilde Linssen: vertegenwoordiger van het Netwerk Tegen Armoede
- Paul Vandemeulebroecke: gerechtsdeurwaarder, schuldbemiddelaar en vertegenwoordiger van de Nationale Kamer van Gerechtsdeurwaarders van België (NKGB)
- Patrick Van Buggenhout: gerechtsdeurwaarder
- Gracy Saerens en Philippe Gérard: vertegenwoordigers van de Orde van Vlaamse Balies
- Godfried Van de Perre: gerechtsdeurwaarder en woordvoerder van de Conferentie van Vlaamse Gerechtsdeurwaarders
- Johan Van Baekel: stafmedewerker van CAW De Kempen
- Peter Vercauteren: vertegenwoordiger van het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk
- Pieter-Jan De Koning: vertegenwoordiger van het Onderzoeks- en informatiecentrum van de verbruikersorganisaties (OIVO)
- Karin Van Maldergem: vertegenwoordigster van het CAW Oost-Vlaanderen
- Christel Verhas: vertegenwoordiger van de Gezinsbond vzw

- Véronique Laloo: vertegenwoordiger van de Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat
- Bernard Degraeve: rechter bij de arbeidsrechtbank te Brugge
- Piet Van Schuylenbergh: directeur afdeling OCMW's van de VVSG
- Jan Brodala: docent en onderzoeker Thomas More Kempen Hogeschool
- Veerle Yskout: juriste OCMW Leuven
- Jef Breda: prof. Em. universiteit Antwerpen
- Ivo Van Bulck: secretaris-generaal van de Beroepsvereniging van het Krediet
- Ludwien Cardoen: Vlaamse overheid (afdeling Welzijn en Samenleving)
- Hanne Onraedt: juriste bij Dyzo
- Johan Vannerom: KU Leuven - Studiecentrum voor Consumentenrecht
- Veerle Stroobants: Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting
- Mohamed El Omari: coördinator van het VCS

Belangrijke kanttekening: de Beroepsvereniging van het Krediet en de Orde van Vlaamse Balies, die beide lid zijn van de werkgroep beleidsaanbevelingen van het Vlaams Centrum Schuldenlast, zijn het niet eens met bovenvermeld standpunt. Zij menen dat de oprichting van een schuldencentrale, onder bepaalde voorwaarden, wel zinvol kan zijn.

3. Toelichting bij de argumenten tegen de oprichting van een schuldencentrale

3.1. Praktische realiseerbaarheid is niet evident

Alhoewel de doelstelling "schuldenoverlast vermijden" absoluut te onderschrijven valt, roept de praktische realiseerbaarheid van een schuldencentrale ernstige vragen op:

- Hoe kan je garanderen dat de toelevering van data rond allerlei soort schulden correct gebeurt en dat steeds de meest actuele achterstallige betalingen geregistreerd worden? Hoe gebeurt de controle op de kwaliteit van de registratiegegevens? Ervaringen uit het verleden, toen een zwarte lijst voor telecomschulden bestond onder de naam "Preventel", leren alvast dat de risico's op onterechte registraties, foutieve registraties en verouderde gegevens reëel zijn. Als er in de toekomst sprake zou zijn van een massale registratie van allerlei schuldengegevens door zeer veel actoren, zijn de risico's op onterechte registraties logischerwijze nog groter.
- Wat met de praktische uitvoering en opvolging van de registratie van de talrijke facturen die betrekking hebben op lopende (huishoudelijke) uitgaven? Het is heel moeilijk haalbaar om dit op een correcte manier goed op te volgen vermits er continu (af)betalingen uitgevoerd worden terwijl ondertussen nieuwe schulden opgebouwd worden (lopende facturen).
- Welke kosten zou dit teweeg brengen? Zouden deze kosten opwegen tegen de beoogde doelstelling?
- Zijn de betrokken sectoren (telecomsector, energiesector,...) bereid zijn om de vereiste inspanningen te leveren teneinde continu accurate en up-to-date info over wanbetalingen toe te leveren, hoewel zij hiervoor niets in return krijgen?

De Privacycommissie heeft in dit verband, in het kader van een advies betreffende een voorontwerp van wet inzake de omkadering van de negatieve lijsten, reeds gewezen op het risico op foutieve registraties:

“Nochtans lijkt het beroep op de klassieke rechterlijke procedures onvoldoende waarborgen te bieden. Inderdaad, de ervaring leert dat deze te weinig worden toegepast door de belanghebbenden. Het is voor hen zeer moeilijk om voldoening te verkrijgen voor de rechtbanken gelet op de professionele verdediging en ruime ervaring van de betrokken belangenverenigingen, temeer daar zij niet noodzakelijk over voldoende financiële en juridische middelen alsook over de nodige expertise beschikken. Een gekende verantwoordelijke zoals Datassur verwijst op haar website www.datassur.be systematisch naar een reeks (voor hen) "gunstige vonnissen", dit zijn een viertal concrete casussen die tussen 2000 en 2005 werden aangenomen, zonder het (hogere) aantal gevallen te vermelden waarbij de betrokkenen dienden te worden verwijderd van de negatieve lijst na een voorafgaand kritisch onderzoek door de Commissie. Hoewel de Commissie (nog) geen bijzondere statistieken bijhoudt betreffende het aantal correcties of ontseiningen die noodzakelijk blijken in de registraties bij Datassur of Preventel en die ook bij alternatieve bemiddelaars worden betwist, verrichte zij dergelijke oefening wel voor het consumentenkrediet. Uit de jaarverslagen van 2004 en 2005 blijkt dat het aantal correcties en ontseiningen op basis van niet-naleving van de WVP voor de ontvangen klachten tussen de 70 en 80 % bedraagt.”¹

De Privacycommissie heeft ook in het licht van de geplande uitbreiding van de Centrale voor Krediet aan Particulieren met een positief luik gewezen op het gevaar van onterechte registraties van wanbetalingen en op het feit dat het risico op fouten en verwarring groter zou worden gelet op het grotere aantal geregistreerden:

“Anderzijds herhaalt de Commissie haar wens uit advies nr. 10/97 van 9 april 1997 (punt 20) dat gezien de soms dramatische gevolgen die de inschrijving van de wanbetalingen met zich meebrengt, deze gegevens onmiddellijk moeten worden geschrapt zodra teruggekeerd wordt tot de normale uitvoering van het krediet of indien het volledig werd betaald.”²

“Dit artikel bepaalt en regelt het gebruik van het identificatienummer van het Rijksregister voor de toepassing van het wetsontwerp.

a) Volgens de memorie van toelichting rechtvaardigen problemen inzake homonymie, fouten, fraude, enz., alsmede de bijkomende kost die zijn oorsprong vindt in de noodzakelijke informatisering van bijkomende gegevens om deze problemen te voorkomen, het gebruik van het identificatienummer van het Rijksregister van de natuurlijke personen door de kredietgevers en door de Bank. Bovendien vereisen het aanzienlijk volume nieuwe registraties en de aanzienlijke meerkost die dit zal meebrengen, het gebruik van een identificatiemethode die betrouwbaar, eenvoudig en economisch is. De Commissie had in het reeds genoemde advies nr. 10/97 het risico van verwarring, fouten en fraude ter sprake gebracht dat veel groter is –gezien het grote aantal geregistreerde kredietnemers– dan in het huidige systeem van de negatieve centrale. Op dat vlak kan zij zich dus alleen maar verheugen over het feit dat men precisie heeft nagestreefd.”³

Het hoeft niet gezegd dat deze risico's nòg groter worden indien niet alleen krediet schulden, maar ook andere schulden geregistreerd zouden worden in één grote “schuldencentrale”....

De Privacycommissie wees er verder ook op dat het nauwkeurigheidsgedrag kan worden indien gegevens geregistreerd worden vanuit beroepssectoren, zonder rechterlijke tussenkomst:

“Een groot aantal persoonsgegevens die verwerkt worden in databanken van het type "zwarte lijsten" slaan op elementen die verbonden zijn aan een of ander concept bedoeld in artikel 8 WVP (geschillen, verdenkingen, vervolgingen, veroordelingen met betrekking tot misdrijven). (...)

¹ Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, “Advies betreffende het voorontwerp van wet betreffende de omkadering van de negatieve lijsten”, advies d.d. 12.07.2006, nummer RZ067C6_1, rolnummer 232006.

² Parl.St. Kamer, Bijlage 1: advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, DOC 50 1123/001 p. 58.

³ Parl.St. Kamer, Bijlage 1: advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, DOC 50 1123/001 p. 59.

*Wat bepaalde registraties betreft die verzwaarde risico's inhouden en die kunnen leiden tot een procedure heeft de Commissie in het advies "Datassur" gemeend dat **"Deze gegevens zijn geen gerechtelijke gegevens in de zin van artikel 8 van de wet, maar de Commissie is van mening dat de verwerking van dergelijke gegevens nog nadeliger en gevoeliger is, aangezien de gegevens niet aan het onderzoek van een rechter onderworpen werden noch aan één of andere tegenstrijdige procedure. Het verwerken van dergelijke weinig betrouwbare gegevens is eveneens in strijd met het nauwkeurigheidsgedrag zoals bepaald door artikel 4, § 1, 4° van de wet. (...)"***⁴

In casu valt het op dat er nergens iets gezegd wordt over de wijze waarop de schuldencentrale concreet gerealiseerd kan worden noch over de manier waarop aan hoger vermelde bekommernissen tegemoet gekomen kan worden.

3.2. Risico op oneigenlijk gebruik is reeds gebleken

De praktijk van de vroegere zwarte lijst in de telecomsector (Preventel) toont aan dat de registratie van wanbetalingen in dergelijke databanken niet alleen onterechte registraties tot gevolg kan hebben, maar dat ook een oneigenlijk gebruik tot gevolg kan hebben:

- Een geregistreerde persoon kreeg geen dienstverlening meer (of enkel nog tegen minder gunstige voorwaarden). Telecomoperatoren dreigden in het verleden bovendien met een vermelding op deze zwarte lijst als drukkingsmiddel om betwiste schulden toch te laten betalen. Aldus is de aanbieder rechter en partij tegelijkertijd.
- Consumenten die een schuld bleven betwisten, en aldus op deze lijst terecht kwamen, konden bij geen enkele andere telecomoperator meer terecht. Wie garandeert dat de oprichting van een nieuwe schuldencentrale niet opnieuw tot allerlei vormen van uitsluiting zal leiden, zelfs in geval de schulden terecht betwist worden?
- Eenmaal consumenten op de Preventel-lijst geraakten, was het niet evident om eraf te geraken.

De Privacycommissie heeft dergelijke vormen van oneigenlijk gebruik in het verleden reeds aangekaart:

"a) Sinds 1998 heeft de Commissie het bestand PREVENTEL onderzocht, dat alle gegevens verzamelt van de klanten van telefoonoperatoren wanneer deze in gebreke blijven met betalingen. Zij heeft bij verschillende gelegenheden meerdere voorbehouden gemaakt aangaande de concrete werkingsmodaliteiten van dit bestand, meer bepaald met betrekking tot de duidelijke vaststelling van het beoogde doeleinde;

*de registratievoorwaarden van de gegevens, de kennisgeving aan de geregistreerde personen en hun recht op toegang. Toen het systeem aanvankelijk in werking werd gesteld, werden **wantoestanden vastgesteld waarbij gebruik gemaakt werd van de dreiging van registratie als drukkingsmiddel tegen klanten die de gegrondheid van een factuur betwistten.**"*⁵

Inzake de oprichting van een extern bestand van wanbetalers bij huurders, oordeelde de Privacycommissie in elk geval dat dit in strijd zou zijn met de Privacywet:

*"3.5. Geconfronteerd met de samenstelling van een extern bestand van wanbetalers bij huurders heeft de Commissie in haar advies nr. 52/2002 van 19 december 2002 gemeend dat, enerzijds de opmaak van een dergelijk bestand, een specifiek voorafgaand optreden van de wetgever vereist teneinde het eventueel in voorkomend geval toe te staan en daartoe de door hem gekozen regels te omschrijven en anderzijds dat dit bestand, **niet verenigbaar is met de artikelen 4, 9, 17 en 18 van de wet van 8 december 1992.**"*⁶

⁴ Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, "Adviesaanvraag betreffende een omkadering van de zwarte lijsten", advies d.d. 15.06.2005, nummer RZ056F3_1, rolnummer 092005.

⁵ Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, "Adviesaanvraag betreffende een omkadering van de zwarte lijsten", advies d.d. 15.06.2005, nummer RZ056F3_1, rolnummer 092005.

⁶ Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, "Adviesaanvraag betreffende een omkadering van de zwarte lijsten", advies d.d. 15.06.2005, nummer RZ056F3_1, rolnummer 092005.

Het hoeft niet gezegd dat deze risico's op oneigenlijk gebruik groter worden indien een nieuwe, uitgebreidere en dus loggere "schuldencentrale" wordt gecreëerd.

3.3. Overbodig want er bestaat reeds een schuldencentrale: het Centraal Bestand der Beslagberichten

Het VCS wil nadrukkelijk wijzen op het bestaan van een databank die reeds alle schulden bevat en waarbij het vaststaat dat deze schulden niet betwist worden: het "Centraal Bestand van Beslagberichten" (voluit "het bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht, collectieve schuldenregeling en protest", bedoeld in artikel 1389bis/1 van het Gerechtelijk Wetboek" geheten).

Het betreft een databank waarin schulden worden opgenomen van zodra een gerechtsdeurwaarder hiervoor een bevel tot betalen betekent of beslag legt, ongeacht welk type schuld het betreft. Dit veronderstelt wel dat deze schulden reeds in een uitvoerbare titel vastliggen (bv. een vonnis) en dat een gerechtsdeurwaarder hiervoor dus uitvoerende stappen zet (bevel tot betalen betekenen of beslag leggen).

Art. 10 van de Wet van 10 augustus 2001 "betreffende de Centrale voor Kredieten aan Particulieren" voorzagt reeds dat kredietgevers deze databank als volgt kunnen raadplegen:

"Art. 10. Ter aanvulling van de informatie verkregen bij de raadpleging bedoeld in artikel 9, wordt de Bank gemachtigd om voor rekening van de kredietgevers ondervragingen te verrichten van het bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht en collectieve schuldenregeling, bedoeld in artikel 1389bis/1 van het Gerechtelijk Wetboek. De Koning bepaalt de gegevens die kunnen worden geraadpleegd." (met "Bank" verwijst men naar de Nationale Bank van België)

Uit de parlementaire werkzaamheden bij deze wet blijkt dat de wetgever via deze bepaling aan de kredietgevers een bijkomend controlemiddel op de solventie van de kandidaat-kredietnemer wou verschaffen, met het nodige respect voor het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer:

"Hierop dient de heer Van Overtveldt amendement nr. 14 (DOC 50 1123/003) in. Dit beoogt eveneens een artikel 9bis in te voegen, luidens hetwelk de Centrale, zodra zij door een kredietgever wordt geraadpleegd, inzage vraagt, voor rekening van de kredietgever, van het in artikel 1389bis/1 van het Gerechtelijk Wetboek bedoelde centraal bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht en collectieve schuldenregeling.

Voornoemd beheerder brengt vervolgens –in overeenstemming met de principes van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer– slechts de volgende limitatief opgesomde gegevens ter kennis van de Bank :

1° het al dan niet bestaan van een beslag, een delegatie of een overdracht van loon;

2° in voorkomend geval, het bedrag van een beslag, een delegatie of een overdracht van loon;

3° de datum van het bericht.

De indiener is van mening dat zodoende de kredietgever een maximaal inzicht krijgt in de elementen die de solventie van de kredietnemer kunnen beïnvloeden, waardoor de objectiviteit wordt verhoogd.

De minister heeft geen fundamenteel bezwaar tegen het amendement, omdat het immers kadert in de filosofie van het wetsontwerp. Hij verkiest echter dat de raadpleging facultatief is en dat de modaliteiten van de raadpleging van het betrokken bestand door de Koning worden bepaald. Hij dient dan ook amendement nr. 17 (DOC 50 1123/003) in dat hiertoe strekt."⁷

De mogelijkheid tot raadpleging van (de schulden opgenomen in het) het "Bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht, collectieve schuldenregeling en protest"

⁷ Parl.St. Kamer, Verslag Kamercommissie voor het bedrijfsleven, doc.nr. 50-1123/006, p. 18-20.

(bedoeld in artikel 1389bis/1 van het Gerechtelijk Wetboek), via de tussenkomst van de Nationale Bank, is op heden opgenomen in art. VII. 154 van het Wetboek van economisch recht:

Art. VII. 154. Ter aanvulling van de informatie verkregen bij de raadpleging bedoeld in artikel VII. 77, § 1, tweede lid :

1° wordt de Bank gemachtigd om voor rekening van de kredietgevers ondervragingen te verrichten van het bestand van berichten van beslag, delegatie, overdracht, collectieve schuldenregeling en protest, bedoeld in artikel 1389bis/1 van het Gerechtelijk Wetboek. De Koning bepaalt de gegevens die kunnen worden geraadpleegd;

2° kan de Koning, onder de voorwaarden die Hij zelf bepaalt, de Bank machtigen voor rekening van de kredietgevers andere bestanden te raadplegen met daarin een overzicht van onbetaalde schulden van consumenten. In dit geval bepaalt de Koning de gegevens die mogen worden geraadpleegd.

De consultatie van dit Centraal Bestand der Beslagberichten door de kredietsector heeft verschillende voordelen:

- Het betreft een reeds operationele databank, er moeten door de overheid dus geen middelen noch energie meer geïnvesteerd worden in de oprichting van een nieuwe databank.
- Ook schuldeisers zoals telecomoperatoren, energieleveranciers,... hoeven geen bijkomende inspanningen meer te leveren in het kader van het toeleveren van gegevens aan een nieuw op te richten schuldencentrale.
- De raadpleging gebeurt via de tussenkomst van de Nationale Bank van België, hetgeen meer garanties tegen misbruiken inhoudt.
- De zekerheid die men in dit soort gevallen heeft, is dat de schuld (in principe) reeds door een rechter is vastgelegd, zodat onterechte registraties veel minder zullen voorkomen.⁸ De problemen die kunnen rijzen over de kwalificatie als "schuld" (bv. naar aanleiding van betwistingen) zullen zich in principe dus niet stellen.
- Voor het Centraal Bericht der Beslagberichten heeft de wetgever reeds een aantal maatregelen ter bescherming van de privacy ingebouwd.⁹
- In dit soort gevallen is bovendien al duidelijk dat de wanbetaling ernstig is vermits er reeds een gerechtelijke invordering via een gerechtsdeurwaarder is opgestart. Een onbetaalde schuld die zich een dergelijk verregaand stadium bevindt, is wellicht een betere indicator van (ernstige) betalingsproblemen dan een eenvoudige betalingsachterstand van energie- of telecomschulden.

De logische vraag luidt dan ook: waarom wordt geen gebruik gemaakt van deze mogelijkheid, eerder dan een nieuwe schuldencentrale op te richten?

3.4. Geen goede voorbeelden uit het buitenland

Vreemd genoeg verwijzen sommige voorstanders van de schuldencentrale niet naar het reeds bestaande Centraal Bestand der Beslagberichten, maar wel naar databanken uit het buitenland. Goede voorbeelden uit het buitenland waaruit zou blijken dat een uitgebreide schuldencentrale een effectief en praktisch haalbaar instrument is ter preventie van schuldenoverlast, zijn echter niet voorhanden.

⁸ Zie in dit verband ook hoger: de Privacycommissie hamert op het belang van het nauwkeurigheidsgedrag.

⁹ Zie E. DIRIX en S. BRIJS, "De centralisatie van de beslagberichten en andere wijzigingen aan het beslagrecht", R.W. 2000-01, 41-48.

Zo heeft men in Nederland bv. lange tijd geprobeerd om een schuldencentrale op te richten onder de benaming Landelijk Informatiesysteem Schulden (afgekort: LIS), maar deze plannen werden uiteindelijk afgevoerd:

Einde Landelijk Informatiesysteem Schulden (LIS)

Het Landelijk Informatiesysteem Schulden (LIS) lijkt nu definitief van de baan. Al eerder werd bekend dat de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) zich terugtrok uit de samenwerking. Inmiddels is de Tweede Kamer geïnformeerd door de beantwoording van staatssecretaris Klijnsma (SZW) op vragen van het Kamerlid Kuzu (PvdA) over het geen doorgang vinden van het Landelijk Informatiesysteem Schulden (LIS) over deze kwestie waarbij duidelijk werd dat de betrokken partijen het initiatief beëindigen. De staatssecretaris wil nog wel in gesprek over andere mogelijkheden van een vroegsignaleringsstelsel. De poging om tot een dergelijk systeem te komen is al jaren geleden opgestart. Het LIS moest naast de bestaande kredietregistratie door het Bureau Kredietregistratie (BKR) ook andere betalingsachterstanden registreren. Doel was om dreigende problematische schulden vroegtijdig te signaleren en daarmee verergering van de situatie te voorkomen.

(bron: http://www.deurwaarderscollectiefnederland.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=303:einde-landelijk-informatiesysteem-schulden-lis&catid=25:vaknieuws&Itemid=56)

Staatssecretaris Klijnsma (PvdA) is tot de conclusie gekomen dat het niet gaat lukken een Landelijk Informatiesysteem Schulden (LIS) van de grond te krijgen. Eerder zei ze nog een poging te willen doen, maar de deelnemers lieten weten er niet veel meer in te zien, omdat de privacybezwaren van toezichthouder CBP te groot blijken te zijn. Zo liet de Nederlandse Vereniging van Banken op 5 december 2012 weten om deze reden niet meer mee te doen aan het systeem. Daarmee lijkt het systeem in de huidige opzet definitief van de baan. In een brief van juli 2012 was staatssecretaris De Krom (VVD) nog zeer optimistisch over een snelle invoering van het systeem (....)
(Bron: [https://www.privacybarometer.nl/maatregel/25/Landelijk_Informatiesysteem_Schulden_\(LIS\)](https://www.privacybarometer.nl/maatregel/25/Landelijk_Informatiesysteem_Schulden_(LIS)))

3.5. Degelijk en gepersonaliseerd solvabiliteitsonderzoek geeft een veel accurater en meer up-to-date beeld van de solvabiliteit van de consument

Een daadwerkelijke preventie van schuldenoverlast en van overkreditering kan volgens het VCS dan ook veel beter bekomen worden door voor elke kredietaanvraag voldoende tijd te nemen voor een degelijk en gepersonaliseerd onderzoek naar de solvabiliteit van de consument. Deze verplichting is overigens reeds in de wet opgenomen en kredietgevers beschikken in dit verband over de mogelijkheid om actuele bewijsstukken betreffende alle inkomsten en uitgaven op te vragen (bv. betalingsbewijs inzake de huur, kopie telefoon- en energiefactuur,...).

Een dergelijk individueel onderzoek, dat grondig gebeurt, kan veel betere garanties geven inzake de actualiteit en correctheid van de inkomsten en uitgaven, en dit zonder dat er een dure en logge centrale opgericht moet worden.

Werken met een schuldencentrale vergroot daarentegen het risico op fouten en op vertragingen inzake de verwerking van wijzigingen m.b.t. de achterstallen inzake de facturen betreffende huishoudelijke uitgaven.

Werken met een reeks standaardvragen en een automatische rating via gegevens uit een databank, die statistisch zouden voorspellen of de consument een kredietwaardige ontlenaar zou zijn, houdt bovendien een dubbel risico in. Solvabele personen kunnen hierdoor ten

onrechte geen krediet krijgen en, omgekeerd, soms kan toch een kredietverlening toegestaan worden aan niet-solvabele personen.

De Privacycommissie uitte reeds volgende bekommernis voor wat betreft het mechanisme van automatische rating:

*“18. Gelet op het proportionaliteitsbeginsel is de Commissie van oordeel dat bijzondere aandacht dient te worden geschonken aan de hoedanigheid van de brongegevens. De registratie van natuurlijke personen in externe negatieve lijsten op basis van loutere verdenkingen of profielen kan niet worden aanvaard in de private sector. Een voorbeeld dat bij het adviserend comité bij het verdrag n° 108 werd gegeven is dat van een bank die een aantal vragen stelt alvorens een lening toe te kennen, om hierna een **rating** toe te kennen **die statistisch kan voorspellen of de kandidaat ook een kredietwaardige lener is. Welnu, een dergelijke werkwijze kan tot een duidelijk fout resultaat leiden.** Zo wordt aan een persoon met een arbeidsovereenkomst van bepaalde duur met een beperkt inkomen een werkaanbieding gegeven voor onbepaalde duur bij een stabiele werkgever in een andere stad. In het interview met zijn nieuwe bank antwoordt hij neen op drie vragen : werkt u reeds lang voor dezelfde werkgever (nee), leeft u reeds sinds lang op dezelfde plaats (nee) en heeft u een vaste telefoon (nee), en wordt meteen als een risico beschouwd. In de Belgische verzekeringssector is het inmiddels mogelijk geworden om bij personen die het slachtoffer worden van herhaalde schadegevallen niet alleen de polis op te zeggen, maar ook om deze personen voor de markt in diskrediet te brengen door ze op te nemen in een externe negatieve lijst, zonder dat hun aansprakelijkheid voor de schade is aangetoond.”¹⁰*

Deze argumenten zijn des te relevanter indien men zou werken met een ruime schuldencentrale, die allerlei soorten wanbetalingen inzake (huishoudelijke) uitgaven zou registreren, en waarbij het risico op fouten en achterhaalde gegevens veel groter wordt.

Nogmaals: een grondig individueel onderzoek (zoals wettelijk vereist), kan de nodige garanties geven inzake de solvabiliteit van de kredietaanvrager. Een automatische rating zal daarentegen soms onterechte weigeringen tot gevolg hebben en, omgekeerd, soms een kredietverlening toestaan aan niet-solvabele personen.

3.6. Privacycommissie benadrukt het belang van proportionaliteit en subsidiariteit

In een advies rond zwarte lijsten beklemtoonde de Privacycommissie reeds dat inbreuken op de privacy moeten voldoen aan de proportionaliteitstoets:

*“7. Uit de constante rechtspraak van het Arbitragehof vloeit voort dat enkel de federale wetgever kan bepalen in welke gevallen en onder welke voorwaarden het recht op eerbiediging van het privé-leven en het gezinsleven kan worden beperkt . Bovendien impliceert artikel 22 van de Grondwet volgens het Arbitragehof dat "elke overheidsinmenging in het recht op eerbiediging van het privé-leven (...) wordt voorgeschreven in een voldoende precieze wettelijke bepaling, beantwoordt aan een dwingende maatschappelijke behoefte en **evenredig is** met de nagestreefde wettige doelstelling. ”*

*Deze wettigheids- en **proportionaliteitsbeginselen** zijn eveneens opgenomen in artikel 4, § 1, 3° van de WVP. Het artikel 8 tenslotte van het E.V.R.M . vereist eveneens een "voorzienbare en proportionele wetgeving " .”¹¹*

Het is twijfelachtig of de uitbreiding van de kredietcentrale naar een schuldencentrale, voldoet aan de proportionaliteitstoets:

¹⁰ Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, “Advies betreffende het voorontwerp van wet betreffende de omkadering van de negatieve lijsten”, advies d.d. 12.07.2006, nummer RZ067C6_1, rolnummer 232006.

¹¹ Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, “Advies betreffende het voorontwerp van wet betreffende de omkadering van de negatieve lijsten”, advies d.d. 12.07.2006, nummer RZ067C6_1, rolnummer 232006.

- Er zijn immers minder verregaande manieren om schuldenoverlast te vermijden. Kredietgevers beschikken namelijk over andere middelen om een goed zicht te krijgen op de uitgavensituatie van de kredietaanvrager, o.m.: het verplichte solvabiliteitsonderzoek en de mogelijkheid tot consultatie van het Centraal Bestand der Beslagberichten (zie de punten 3.3. en 3.5. hierboven).
- Bovendien blijkt uit de statistieken van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren dat situaties van schuldoverlast meestal hand in hand gaan met wanbetalingen inzake kredieten. In het meest recente jaarverslag van deze centrale staat namelijk te lezen dat (slechts) 28,6 % van de personen die beroep doet op de procedure collectieve schuldenregeling niet met een achterstallige kredietovereenkomst geregistreerd is.¹² Anders gezegd: 71,4 % van de personen in collectieve schuldenregeling, staat wel met een achterstallige kredietovereenkomst geregistreerd in de Centrale voor Kredieten aan Particulieren.
- In hetzelfde jaarverslag staat expliciet te lezen dat er een duidelijk verband bestaat tussen het aantal achterstallige kredieten van een kredietnemer en de mate waarin deze laatste een beroep doet op de procedure collectieve schuldenregeling: *“terwijl 12,2 % van de personen met één betalingsachterstand ook een collectieve schuldenregeling heeft, loopt dit percentage op tot 43,6 % indien de kredietnemer vijf of meer betalingsachterstanden heeft. Dit laatste cijfer toont echter eveneens aan dat meer dan de helft van de kredietnemers (nog) geen beroep doet op de procedure van collectieve schuldenregeling, ook al hebben ze zeer zware problemen om hun kredieten terug te betalen”*.¹³

Men kan zich dan ook de vraag stellen: is het proportioneel om een nieuwe schuldencentrale op te richten, als we weten dat maar liefst 71,4 % van de personen met schuldenoverlast (die een procedure collectieve schuldenregeling opgestart hebben) reeds met wanbetalingen inzake kredietschulden geregistreerd staat in de Centrale voor Kredieten aan Particulieren?

Los van de proportionaliteit, wijst de Privacycommissie ook op het belang van de subsidiariteit:

*“c. het **bestaan van alternatieven** voor de verantwoordelijken*

*Het past om zich de vraag te stellen of de verantwoordelijke, **in plaats van de klanten op een zwarte lijst te plaatsen**, geen **andere risicobestrijdingsmaatregelen** had kunnen nemen, en of deze alternatieve maatregelen niet op afdoende wijze de nagestreefde finaliteit zouden hebben bereikt. De alternatieve maatregelen **dienen voorafgaand te zijn geïnventariseerd en beoordeeld**. Indien bijvoorbeeld supermarkten een zwarte lijst wensen te hanteren van winkeldieven in hun sector, dienen zij eerst andere preventie maatregelen dan een zwarte lijst te nemen.”*¹⁴

Een belangrijk mogelijk alternatief voor de schuldencentrale werd hierboven reeds toegelicht: de consultatie van het Centraal Bestand der Beslagberichten (zie punt 3.3. hierboven).

Een aantal andere preventieve maatregelen, die wellicht ook kunnen bijdragen tot het vermijden van wanbetalingen inzake kredietschulden, werd bovendien onlangs opgenomen in het Wetboek van economisch recht en treedt in werking op 1 april 2015. Het effect hiervan zou beter eerst afgewacht en geëvalueerd worden vooraleer nieuwe maatregelen zoals een schuldencentrale overwogen zouden worden. Concreet betreft het bv. volgende maatregelen:

¹² Statistisch verslag 2014, zie

http://www.nbb.be/DOC/CR/CCP/Publications/BRO_CKPSTAT2014N_21012015.pdf.

¹³ Statistisch verslag 2014, zie

http://www.nbb.be/DOC/CR/CCP/Publications/BRO_CKPSTAT2014N_21012015.pdf.

¹⁴ Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, “Adviesaanvraag betreffende een omkadering van de zwarte lijsten”, advies d.d. 15.06.2005, nummer RZ056F3_1, rolnummer 092005.

- Verbod op nieuw krediet in geval van wanbetaling van meer dan 1.000 euro: art. VII. 77, § 2, tweede lid WER bevat een verbod om een nieuw krediet toe te staan aan een consument in wiens hoofde (een) wanbetaling(en) geregistreerd staat/staan in de kredietcentrale voor een totaal achterstallig bedrag van meer dan 1.000 euro in het kader van een consumentenkrediet dat niet werd afgelost. In de andere gevallen van een niet-afgeloste wanbetaling kan een kredietgever slechts een nieuwe kredietovereenkomst sluiten mits een bijzondere motivering in het kredietdossier.
- Verplicht gebruik kredietinformatieformulier: art. VII. 69, §2 WER legt aan de kredietgever (of eventueel de kredietbemiddelaar) op om aan de consument een kredietaanvraagformulier voor te leggen onder de vorm van een vragenlijst met een beschrijving van alle informatie die wordt gevraagd door de kredietgever en/of de kredietbemiddelaar in toepassing van art. VII.69, §1, eerste lid (dit lid betreft de verplichting in hoofde van de kredietgever om de juiste en volledige informatie te vragen die hij noodzakelijk acht om de financiële toestand en de terugbetalingsmogelijkheden van de consument en eventueel ook van de persoonlijke zekerheidsteller te beoordelen). Deze vragenlijst moet minstens betrekking hebben op het doel van het krediet, het inkomen, de personen ten laste, de lopende financiële verbintenissen waaronder het openstaand bedrag en het aantal kredieten in omloop. De vragenlijst moet ook de bestanden vermelden die, overeenkomstig artikel VII. 79, zullen worden geraadpleegd. Bij K.B. kunnen nog andere verplicht te stellen vragen toegevoegd worden aan deze lijst ingeval het kredietbedrag 3.000 euro overschrijdt. Als er ook een persoonlijke zekerheidsteller moet tekenen, moet aan deze persoon eveneens een dergelijke vragenlijst voorgelegd worden maar dan betreft het een “informatieaanvraagformulier”. Merk wel op: het verplicht hanteren van een kredietaanvraagformulier of informatieaanvraagformulier geldt niet in geval het kredietbedrag 500 euro niet overschrijdt.
- Verplichte bewaring kredietaanvraagformulier i.h.k.v. de bewijslast: met het oog op de bewijslevering (zie ook het nieuwe art. VII. 2, §4, hierboven aangehaald) is de kredietgever verplicht om dit formulier te bewaren zolang het opgenomen krediet niet werd terugbetaald. Merk wel op: het verplicht hanteren en bewaren van een kredietaanvraagformulier of informatieaanvraagformulier geldt niet in geval het kredietbedrag 500 euro niet overschrijdt.
- Jaarlijkse herbeoordeling kredietwaardigheid bij kredietopeningen van onbepaalde duur: art. VII. 77, §1, laatste lid WER legt aan de kredietgevers op om voor de kredietovereenkomsten van onbepaalde duur (kredietopeningen) elk jaar, uiterlijk op de eerste werkdag volgend op de jaardag van het sluiten van de kredietovereenkomst, de kredietwaardigheid van de consument te herbeoordelen op basis van een nieuwe raadpleging van de kredietcentrale. Deze verplichting geldt echter niet wanneer voor deze kredietovereenkomsten een nulstellingstermijn van minder dan of gelijk aan 1 jaar van toepassing is.
- Enz.